

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

JOMFRUENSE EGEDE

forhen Egede, i Sjælland, opført 1620-36.

JOMFRUENSIEGÆDE

forhen Egede, i Sjælland, opført 1620-36.

Egede er een af Landets ældste Herregaarde og udgjorde med tilhørende Bøndergods indtil 1811 et eget Birk; den ligger i Øster-Egede Sogn Fars Herred i Præsts Amt, næsten lige ved Foden af den 244 Fod høje Bakke ved Fars, der er saa bekendt af sine rige Kalkbrud. Eggen hører til de frugtbareste i Danmark, er frodig, venlig og tiltrækkende, men mangler Vand med den deraf betingede Afverling i Landstabet. Borgens Opsørelse i Byen af samme Navn skriver sig uden Tvivl fra Mellemregjeringens Tid efter Christoffer den Andens Død, ligesom de fleste af vore ældste befæstede Herregaarde, en Periode, da Borgerkrige og ibellige Overfald, snart af Bønder snart af Tyvstere, — under Landets Pantfattelse til de holsteenske Grever, — gjorde en fast Borg til en Nødvendighed, naar man om Aftenen vilde lægge sig rolig til at sove. — Egede By har rimeligviis fra de ældste Tider af bestaaet af en lille Hovedgaard, 10 Bøndergaarde, nogle Huse samt en Mølle, alt tilhørende een Familie, hvis Forpagtere og Høstere Bønderne i Byen tilligemed Bedoerne af den nu forsvundne Mølle vare. I Aaret 1354 var den faste Borg sikkert allerede anlagt og tilhørte med By og Mølle en Hr Ove eller Uffe Pedersen, Ridder, af en aldgammel, rig og anset sjællandsk Slægt, der i sit Vaaben førte et omvendt skraatstaaende Anker, men aldrig brugte Titnavn, dog rimeligviis er den samme som eiede Fuglsang paa Lolland og der kaldes Neb, i det Mindste er Vaabenet meget overensstemmende; i Sjælland eiede Familien Egede, Kragerup, med flere Gaarde, og uddøde uden Tvivl i Slutningen af det 15de Aarhundrede.

Efter Hr. Ove Pedersens Død tilfaldt Egede hans toende Sønner, Jens Ovesen, der skrives til Egede 1377, 1382 og 1387, i det sidste Aar som Rigets Raad, og Hr. Peder Ovesen, Ridder, der forekommer som Bæbner 1377 og 1379, som Ridder 1390, i hvilket sidste Aar han formodentlig er død, da hans Frue, Ingeborg Niels Datter, var Enke 1391. Deres Søn, Ove Pedersen, forekommer samme Aar, men er rimeligviis død kort efter og arvet af sin Moder, der siden blev gift med Rigstraaden Hr. Anders Tepsen Lunge, af den berømte sjællandske Slægt, som i sit Vaaben førte tre gule Ellier og fortrinsviis kaldtes de gamle Lunger, til Adskillelse fra en senere Familie af samme Navn; i det 14de og 15de Aarhundrede spillede de gamle Lunger en vigtig Rolle, saa at man hvert Øieblik træffer paa Navnet, der iøvrigt førtes paa samme Tid af flere forskellige Familier. Hr. Anders Tepsen eller Jacobsen Lunge forekommer 1390 som Bæbner, 1393 som Ridder og Rigstraad, 1396 stiftede han i Forening med sine Brødre St. Andreas Apostels Capel i Roskilde Domkirke. 1397 blev han udnævnt til Hovedsmand i Calmar og som saadan — uden Tvivl 1398 — tilligemed endeel af Calmar Borgerr fanget af de preussiske Hansetæders Fredsskibe, der vare udsendte for at forfølge de frygtede Sørvere, Vikaliebrødrene; i samme Olemed var han gaaet tilsæds med de Calmarer og traf under Gulland paa Stædernes Skibe, til hvilke de i god Tro drog hen som til Venner, men bleve fangne og deres Skibe opbrændte; Dronning Margrethe henvendte sig desangaaende til Hansetæderne og den tydske Ordensmester i

JOMFRUENS EGEDE

foruden Egede, i Sjælland, opført 1620 36.

Preussen for at skaffe de fængte Friheden, hvilket dog neppe lykkedes saasnart, i det Mindste har jeg ellers ikke truffet Hr. Anders Jepsen nævnt i de to Aar 1398 og 1399. 1402 benævnes han første Gang „af Egede“ og bortbyttede endeel Gods i Broby i Alsted Herred til Sorokloster for andet i Harneløv i Stevns Herred og i Blumgård i Tybjerg Herred. 1403 var han atter i Rigets Raad og benævnes til Gunderslevkille; samme Aar kjøbte han af Jens Poulsen til Frøslev dennes Gods i Næs, Lestrup, Museballe, Arelhoved og Thordorp, af hvilke Byer de fire første ligge i Nærheden af Egede, hvorimod han afhændede sin Arvepart i Nye eller Nygaard i Sjælland til sin Broder, Hr. Solmer Jepsen Lunge, Ridder og Rigets Raad. I de følgende Aar forekommer han hyppigt, baade i offentlige og private Sager. 1411 stjæder han og Frue, Ingeborg Niels Datter, til Dronning Margrethe Sorres Gods i Stevns Herred, hvilket Fru Ingeborg eiede før hun blev gift med ham. 1417 overdrog han til Sorokloster sine tvende Hovedgaarde i Broby, af hvilke hver svarede 8 Pund Korn — 32 Td. nu 24 Td. Byg — foruden Smaarebsel, samt dertil al sin Ret i Broby, imod Gods i Vester Flakkebjerg Herred, hvorimod han af Klosteret fik hele Byen Broby i Faste paa Livstid imod at svare 2 Læster eller 24 Pund Korn (96 sjællandske, 72 nuværende Td. Byg) om Aaret, hvilket varede i 13 Aar, saa at han fik fuld Betaling, som den gamle Klosterbroder udtrykker sig. 1421 lode han og Hr. Jørgen Rud af Skjoldenæs, Ridder, sig indføre i Hovedgaarden Grubbe-Orderup, hvoraf Hr. Axel Pedersen (Thott) af Herlæs var i uretmæssig Besiddelse. 1419 og 1424 var Hr. Anders Jepsen Hovedsmand paa Kallundborg, Tranekjær og Langeland, 1423 Rigets Hofmester; han forekommer neppe efter 21de Juni 1426, men maa efter det Anførte først være død 1430. Efter sin første Frues Død ægtede han Ellen Molteke, Cort Molteke af Bixis og Hegnets Datter, af hvem han 1420 fik en Tilskaaelse for at han havde undt hende for Livstid sin Hovedgaard Egede med alt dens Tilliggende, om hun skulde overleve ham, og desuden givet hende Bederlag i alt sit Gods paa Langeland og Norden for Bærebros for hendes Arvegodt, som han havde solgt, hvorimod hun ingen Ret havde til hans øvrige Gods, der skulde tilfalde hans Arvinger. Ved hans Død skal hun forlovs kunne udtage, hvad forarbejdet („gjort“) Guld, Sølv og skaarne Klæder, der er forfærdiget „til hendes Liv“, men af det øvrige Løstørelse („lørende Bostab“), som er Dyrer, Bæer, Sengklæder, Hoveddyner, Hoveder („Hjovende“), Heste, Føler, Hørs, Dyrer, Køer, Geder, Faar, Gryder, Kjedler og Bryggeresklæder („Bryggerethe“), kun sin Part; hvad forarbejdet Guld eller Sølv, han

efterlader, skal komme til Guds Tjeneste, ligesom hans Silke- og Floielsklæder. — Børn havde han med ingen af sine Koner, hvorfor alle hans Godser strax tilfaldt hans Broder, Ove eller Nve Lunge til Basknæs, blot Egede udlaget, hvilket Enken beholdt som Livgeding sin Levetid.

Fru Ellen eller Elline Molteke udstødte 1423 sit Brev, hvori hun tilstaaer at have Egede Hovedgaard med al dens Tilliggende i Forlehnung sin Livstid; dertil hørte Egede Mølle og By samt Gods i Lystrup, Næstrup, Torup, Leedstrup, Hyllede og Hyllede Mølle i Kongsted Sogn, Ulsø, Nielstrup og Næstrup i Ulsø Sogn, Frenderup, Rode, Dalby, Høisteen, Borup, Jønstrup, Kjelsstrup, Bitterup, Drustrup og Taagerup i Dalby Sogn, Næs, Atterup og Heide i Egede Sogn, Farsø og Totterup (nu Rosenlund) i Farsø Sogn, Arelhoved (nu Rindervold) i Kølsholte Sogn, Kjæderup i Tureby Sogn, samt Lunds Mølle. Efter sin første Mandes Død giftede hun sig igjen med Hr. Frederik Wardenbjerg, Ridder, der ogsaa kaldes Wirtemberg og Wortenberg, af en tydsk Familie, som i det 14de Aarhundrede var kommen til Danmark og Sverrig og i sit Vaaben førte en Løve med en Dre i Kloerne, men forresten kun er lidet bekjendt; hun skal være kommen i Strid med Hr. Anders Jepsens Sønstende, formodentlig i Anledning af dette Giftmaal, og disse have taget hendes Livgeding fra hende, dog er denne Efterretning neppe paalidelig, idet Mindste skrev Hr. Wordenberg sig endnu den 3die Febr. 1456 til Egede. 1452 solgte Fru Ellen og Hr. Frederik Wordenberg al den Arv i Swanholm, som tilfaldt dem efter Hr. Niels Knudsen (Lberstein), Ridder, til Hr. Torben Wille til Søholm, og den 30te April 1456 al deres Ret i Bixis og Bixis Gang med mere Gods til Johan Ove; den 4de Octbr. samme Aar var Fruen all død og begravet.

Egede faldt til den imidlertid afsøde Ove Lunges Datter Cecilie, siden Hofmesterinde hos Dronning Christine og gift med den ansete Ridder og Rigsråd Hr. Torben Wille til Søholm, Lehnsmænd paa Abrahamstrup, nu Jagerpræst, som døde 1465. Fru Cecilie eller Sidsel Lunge fik ved et Samfrændesifte 1469 Egede Hovedgaard med Tilliggende inden alle sine fire Markesfjæl og af Bøndergodtet 4 eller en Søsterlod, nemlig 23 bygte Gaarde, 7 øde Gaarde og Bol, hvilket vare: 2 Gaarde i Farsø, 3 Gaarde og en øde Jord i Arelhoved, 1 Gaard i Museballe, 3 Gaarde og 3 øde Bol i Leedstrup, 1 Gaard i Hyllede, 2 Gaarde i Torup, hvoraf een øde, 1 Gaard i Rode, 1 Gaard i Dalby, 1 Gaard i Høisteen, 1 Gaard i Borup, 1 Gaard i Jønstrup, 1 Gaard i Taagerup, 3 Gaarde i Drustrup, hvoraf een øde, 1 øde Gaard i Ulsø, 1 Gaard

JOMFRUENS EGEDÉ

forhen Egede, i Sjælland, opført 1620-36.

i Ølstrup, 3 Gaarde i Bitterup. Abrahamstrup Lehn, beholdt hun efter Mandens Død og blev meget gammel; hun levede endnu 1495 og er død omtrent 1503, da der skiftedes efter hende. Egede beholdt Fru Cecilie til sin Død, hvorefter det en Tid eledes i Kælderskab af hendes talrige Børn og Børnebørn, af hvilke sidste dog den ved 1494 afdøde Rigsraad og Ridder Hr. Bendt Bille til Scholms Søner, Hans, Torbern, og Anders, efterhaanden udløste de øvrige Medarvinger; saaledes fik Torbern Bille 1507 i det store Skifte mellem de Billed af Farbroderen Peder Bille til Svanholm dennes Arvpart i Egede Hovedgaard, By og Mølle imod 4 Bøndergaarde i Fyen, 1508 Anders Bille af sine Fætttere Knud og Axel Peersøn (Gyldeknægt) deres Andeel i Egede By og Mølle. Af disse Brødre, der alle tre vare Rigsraader, eiede Torbern Bille Sandholt i Fyen, Hr. Anders Bille Scholm i Sjælland, medens den tredje, Hr. Hans Bille, fik Egede, som han efterhaanden indløste fra alle sine Medarvinger.

Hans Bille var Hovedsmand paa Skjoldenæs 1506 og beholdt dette Lehn indtil 1536. 1502 har jeg første Gang funden ham nævnt som Rigsraad, 1514 ved Christian den Andens Kroning blev han Ridder, og i Juni Maaned samme Aar gif han med Erkebiskop Erik Valkendorp til Holland for at modtage Danmarks unge Dronning Elisabeth og føre hende til sit nye Fædreland, hvor saa saa Glæder og saa mange Sorger ventede hende. 1533 var han den anden Rigsraad efter Hofmesteren og Marsken og viste sig ved den paafulgte Omvæltning meget villig til at anerkende Grev Christoffer og den nye Tingenes Orden; han og Broderen Anders Bille vare Grev Christoffers Hovedstøtter, vundne ved Gavn og Gave, Lehn og Jordegods, som det heeb. Grevnen troede dem imidlertid ikke, men lod dem 1536 med flere Rigsraader og Adelsmænd fængsle, da den skaanste Adelsmand faldt fra, og siden sendte til Meklenborg for at have Gidsler for alle paakommende Tilfaldes Skyld; de bleve holdte fangne paa Bløde og Bremshöfen, og han opnaaede ved denne floge Forholdsregel ved Københavns Overgivelse 1536 langt bedre Vilkaar for sig og de Lybkes anden Hærfører, Hertug Albrecht af Meklenborg, end ellers vilde have været til at erholve. Ifølge Fredsforlikene overleveredes disse Fanger til Hovedsmanden paa Rensborg, Godtke Ranzau, og bleve derefter løsgivne med Undtagelse af de to Brødre Bille og den gamle Marsk Otto Krumpen til Trudsholm, hvilke vare mistænkte for at have ladet sig forlokke ved Gaver til at tage Grevens Parti. De to Brødres Godser bleve inddragne 1535 og forlehnedes til Sivard Grubbe, der fik baade Egede og Scholm til Lehn; selv

holdtes de fangne en Tid i Faderølev, men bleve dog løsgivne ifølge deres fornaagende Slægtningers Forbøn imod en Forpligtelse af 7de Novbr. 1536: at forblive i en Borgerø Hus i København indtil de havde stillet Christian den Tredie en saadan Forvaring, som han var tilfreds med; under 2den Decbr. f. A. opløste og overdroge de Kongen alle de Forlehninger og Pant, de havde af Kronen og Kirken, mistede deres Plads i Rigsraadet og bleve derefter friggivne. Senere kom Hr. Anders Bille atter ind i Rigsraadet, Broderen derimod ikke. Hr. Hans Bille var to Gange gift; først med Anna Laurids Datter Thott, der døde ved 1498, derefter med Inger Rønnov, som døde 1548, han selv den 31te Decbr. 1542; han og hans Frue ligge begge i Øster-Egede Kirke.

Med Egede foregik der uden Tvivl endeel Forandringer i Hr. Hans Billes Tid. At det Gaarden underliggende Bøndergods kom til at udgjøre et eget Birk skuldes rimeligviis ham, ligesom han erhvervede en Ret til Kirken, der tidligere havde ligget til Bispestolens Lehn Tureby, som flere Tingebidner af 1527—28 vise, hvorfor senere Lehnsmanden paa Roskildegaard gjorde Fordring paa samme paa Kronens Begne; denne Strid afgjordes ved Kgl. Brev af 8de April 1581 saaledes at Kronen gjorde Afkald paa al sin mulige Ret og Herlighed til Egede Kirke, hvilken overdroges Egedegaard, imod at der altid bestikkedes en vel oplært Mand, som af Superintendenten fandtes duelig, til Præst og forsynedes med en god Præstegaard, samt Kirken altid holdtes i forsværlig Stand; for Kaldets Ringheds Skyld forundtes samme Præst tillige Sognets Kongetiende. Senere blev Sognet lagt som Annex til Vester-Egede, hvortil det ligger endnu.

Af Hr. Hans Billes mange Børn blev ingen gift, og flere Søner døde kort efter Faderens Død; een af Sønerne, Torben Bille, gif i fremmet Krigstjeneste, men tilfattede hele sin Formue paa Hvervingen af Tropper, saa at han maatte sælge alt sit Gods, hvoraf hans endnu levende Søskende, Bendt, Lærme-gaard og Birgitte Bille, synes at have kjøbt endeel, medens meget gif til Fremmede. Bendt Bille til Egede folgte to Gaarde i Wend's Herred i Fyen til Peder Ore, hvem de dog fradømtes 1550, da Henning Qwitzow havde ladet sig indføre i dette Gods for sit Tilgodehavende hos Torben Bille; 1553 folgte Bendt Bille endvidere til Rigsraaden Hans Bernekov til Birckholm, nu Løvenborg, hele Sugerup Gang i Meerløse Herred, baade sin egen og sine Søstres Andeel, hvilke sidste ogsaa havde kjøbt Broderen Torbens Part og igjen solgt al dem tilkommende Ret i dette Gods til Albert Gjøe til Stranferup,

JOMFRUENS EGEDE

forhen Egede, i Sjælland, opført 1620 36.

uden dog at kunne skaffe ham det, da Broderens Salg ved en Herredagsdom 1556 kjendtes ved Magt, hvorimod han skulde staae dem til Rette for sit Bedrageri. Han havde imidlertid ogsaa solgt sin Halvdeel af Egede Hovedgaard til Hans Bernekov, men blev nu indskrænket af Jens Ulfstand til Bemmetofte paa Ermegaard og Birgitte Billes Begne, i hvilken Sag de lode fremlægge et Brev fra Broderen Bendt af 1549, hvorved han forpligtede sig til ikke at sælge sin Andeel i Gaarden til nogen anden end til dem, hvorfor de forlangte Salget erklæret ugyldigt. Peder Ore kom imidlertid frem med et Brev af 1547, hvorved Bendt Bille forpligtede sig til aldrig at afhænde noget af sit Gods uden først at tilbyde Peder Ore det, og i modsat Fald skulde Handelen være ugyldig; Peder Ore erklærede altsaa Brevet af 1549 til Søstrene for ugyldigt og frasaldt sin egen Ret til Fordeel for sin Svoger Hans Bernekov, der ved Kongens og Rigens Raad Dom af 16de April 1556 tilkjendtes Halvdelen af Egede, og Bendt Bille kjendtes pligtig at staae til Rette for sine Breve, han havde udgivet og ikke holdt, hvormed Søstrene imidlertid ikke vare det Mindste bedre farnede, men havde saaledes ved deres Broders Bedrageri faaet Fremmede til Medieiere, med hvilke de ikke vel kunde undgaae at komme i Strid. Dette udeblev heller ikke, thi 1560 blev der ved Herredagen paadømt en Sag mellem Jomfruernes før nævnte Børge, Jens Ulfstand til Bemmetofte, altsaa paa deres Begne, og den afdøde Hans Bernekovs Enkesvæ, Mette Ore, angaaende Egede Kirkes Herlighed og Kirkejord, hvoraf hun overeensstemmende med Bendt Billes Skjøde fordrede Halvparten, hvilken foreholdtes hende uden nogen Retgrund, thi Ulfstand indrømmede strax Rigtigheden af hendes Fordring og forklarede at Sognet ikke formaade at holde en Præst uden at Edegædgaards Giere vilde hjælpe til, hvorfor Jens Ulfstand havde taget Præsten, Præstegaarden og Kirkens Jorder til sig, men derimod udlagt Præstens Løn og Underhold af sit eget nu paa fjerde Aar, hvorimod han tilbød sig at overdrage Fru Mette Præstegaarden og Kirkens Jorder, dersom hun vilde underholde en Præst ligesaa længe; endvidere tilbød han sig at tiende til Kirken og Præsten i denne Tid, ligesom Fru Mette havde tiendet, imedens han underholdt Præsten. Disse Vilkaar bleve antagne, og Dommen faldt at Fru Mette skulde antage og underholde en vel oplært Mand til Præst, som af Superintendenten erkjendtes duelig, og underholde ham i fire Aar. Søstrene Ermegaard og Birgitte fik 1570 en Kgl. Bevilling at deres Bønder paa Nyrop og i Nyrop Mølle, som tilforn havde ligget til Fars Sogn, herefter maatte søge Øster-Egede Kirke og holde den for deres rette Sognkirke, dog at samme Bønder ikke for den Sags

Skuld skulde regnes for Ugedagsmænd ¹⁾ og forstaaes i Skatten, men skulde dog staae lige ved andre Adelsens Tjenere, som ikke boe i Sognet, hvori deres Sædegaarde ligge. Fru Mette Ore døde 1582, hvorefter hendes tvende Sønner, Johan og Christian Bernekov, bleve Giere af Egedes ene Halvdeel, og Søstrene Bille af den anden, hvilke alle fire nævnes i en Markfestelsforretning af 1582 mellem Lystrup og Egede; dog beboedes Gaarden kun af de tvende Søstre, i stor Enighed og Samdrægtighed, og fik efter dem Navnet Jomfruens Egede; de døde begge i Aaret 1587 og bleve begravede paa een Dag, den 22de Novbr. 1587, i Egede Kirke i det af dem selv 1579 indrettede Capel.

Da de tvende Søstre ikke havde nærmere Arvinger tilfaldt deres Andeel i Egede saavel som deres øvrige Gods deres Farbroders, Anders Billes, Datter, Jomfru Ingeborg, som efterhaanden arvede sine fleste Sædskende saavel som sin Brodersøn, Erik Bille, og Søsterdatter, Erik Pødebust, og saaledes kom i Besiddelse af Jomfruens Egede i Sjælland, Svandholm og Stjernholm i Skaane, Hvedholm i Fyen og Bistrup i Jylland; efter Erik Pødebusts Død havde hun 1594 en vigtig Proces om hans Gods i Fyen med mere, som hans Hustruens Arvinger paastode hørte til hendes Morgengave, hvilket dog i Dommen tilkjendtes Jomfru Ingeborg. 1598 havde hun Strid med Brødrene Bernekov om Halvdelen af Nyrop Skov, saa at de endnu besad deres Andeel i Egede, som Jomfru Ingeborg rimeligviis senere har affjæbt dem; hun døde 1608, hvorefter Jomfruens Egede tilfaldt hendes i Aaret 1551 afdøde Søsters, Anna Billes, Sønesdatter, Clara Sparre, Datter af Hans Knudsen Sparre til Klogstrup i Skaane. Clara Sparre blev gift med Hr. Tage Thott Andersen til Sirekjøping, Ridder, der 1614 skjenkede en Altertavle til Kirken og 1620 opførte Gaardens vestre Fløi; han var 1625 Lehnsmænd over Trundhjemms Lehn og Jemteland, 1627 over Bahus Slot og Lehn, i hvilket sidste Aar han laante Kongen 1163 Rdl. Species. Han solgte senere Egede til Hr. Jens Sparre til Sparresholm, Ridder, der døde 1632, eller maaffæe snarere til hans Enke, Fru Cæcilie eller Sidsel Parsberg, som 1633 til Kongen bortbyttede endeel Gods i Øster-Egede Sogn og By, — saa at denne By altsaa endnu ikke var underlagt Hovedgaarden, — og 1636 opførte den nordre Fløi med Spiir. Hun døde 1640, hvorefter Sønnen, Christen Sparre, tiltraadte Gaardene, men

1) Ugedagsmænd eller Ugedagsmænd kaldtes de Bønder, der boede i samme Sogn, som den af deres Herfæd beboede Sædegaard; disse forrettede alt til Hovedgaarden fornødent Hæver og vare derfor med sine egne Andelsager fritaget for alle overordentlige Statter.

JOMFRUENSLEGEDE

forhen Egede, i Sjælland, opført 1620 36.

døde ugift 1658. Hans eneste Søster, Susanne Sparre, havde været gift med Erik Kaas til Bremersvold og Strøringgaard, men var allerede død 1650, efterladende sig en eneste Datter, Sidsel Kaas, i hvis Mindrearrigthed hendes Fader bestyrede begge hendes Godser. Indtægterne af Bændergodset til Jomfruensøge og Sparresholm var 1660: 100 Dal. Stedsmaalspenge (o: Indfæstning), 25 Dal. Maanedspenget, 75 Dal. 2 Mk. 6 Sk. Landgildepenge, 51 Td. 4 Stp. Byg, 18 Td. 4 Stp. Havre, 1 Td. 1 Ditt. Smør, 14 Lam, 14 Gjæs, 17 Par Høns, 3 Dol Hg, 1 Fødenød, hvilket gjør 133 Rdlr. 4 Mk. 6 Sk. og 80 Td. 5 Stp. Byg sjællandsk Maal, Lønden regnet for 6 Skjepper nu 60 Td. 5 Stp; for 1661 udgjorde samme: 100 Dal. Stedsmaalspenge, 25 Dal. Maanedspenget, 83 Dal. 3 Mk. 4 Sk. Landgilde, 11 Td. 5 Stp. Meel, 51 Td. 4 Stp. Byg, 18 Td. 4 Stp. Havre, 1½ Td. 2 Ditt. Smør, 27 Lam, 23 Gjæs, 16 Par Høns, 5½ Dol 1 Snees Hg, 1 Fødenød, eller 139 Rdlr. 4 Mk. 4 Sk. og 97 Td. 3 Fdt. Byg — nu 72 Td. 6 Stp. 3 Fdt., — hvilken Forøgelse vel snarere har sin Grund i at Godset begyndte at komme sig efter Krigens Udælgelser og bedre at kunne svare sine Afgifter efter Forbedgerne end i at noget nyt var blevet tilføjet; 1661 blev der paa Egede Hovedgaard faaet 16 Td. 4 Stp. (nu 12 Td. 4 Stp.) Rug og ligesaa meget paa Sparresholm. Den unge Arving til disse Eiendomme var imidlertid bleven 16 Aar gammel; een af de uverdige tyske Yndlinger, som saa talrigt omringede Kongen og Dronningen, Overjægermester Vincents Joachim von Zahn, fastede sine Dine paa hende og forstod at indtage den unge Pige, hvormeget end hendes Forældre — thi Faderen havde giftet sig igjen, — modsatte sig; meget imod deres Villie gav hun ham sit Ja, og hans Indflydelse hos Herskeren var meget for stor til at han skulde have taget Hensyn til Faderens Modstand, der ellers under sædvanlige Omstændigheder nok kunde forhindre et Ægteskab i hiin Tid. Overjægermesteren reiste med et betydeligt Tjenerskab ud til Sparresholm, som Brubens Fader, Erik Kaas, strax forloob, og Brylluppet stod der paa Gaarden den 19de Januar 1662: hans Svigerfader underskrev Dagen efter sit Regnskabs for den Tid, han havde været Datterens Formynder. Overjægermesteren og hans Folk forspiste under dennes Ophold paa Sparresholm, der synes at have været fra Mikkelsdag til 20de Januar, altsaa i 114 Dage, 14 Td. 2 Stp. Rug og 22 Td. Byg, Lønden regnet til 6 Skjepper, medens Gaardens Folk paa Egede i samme Tid spiste 4 Td. Rug og 4 Td. Byg: hans Følge har altsaa ikke været ubetydeligt, enten isølge hans almindelige Pragtssyge eller fordi han vilde være vis paa at kunne spille Herre.

Den unge Frue var ikke lykkelig i sit Ægteskab og skal navnlig, da nogen Tid var gaaet, „være falden i urolige Tanker“ over at hun saaledes havde handlet imod sine Forældres Villie; hun blev Moder til tre Børn og døde allerede 1667, kun 5aa Maaneder over 22 Aar gammel. Overjægermesteren, der blev Geheimeraad og Ridder af Elephanten, fik uden Tvivl Bevilling til at nedlægge Egede By, idet Mindste nævnes „Egede afbrudte By“ forsaavidt mig bekendt første Gang i hans Skøde af 16de Febr. 1674 til den bekendte Grevinde Sophie Amalia Moth paa Egede Hovedgaard med Skov og Mark, Jus patr. til Egede Kirke og Kirketienden af Egede Sogn, alt beregnet til 72 Td. Hartkorn, samt den afbrudte By ligeledes 72 Td. Hartkorn, dertil Mønsesholt Skov 1 Td. 4 Stp. Hartkorn, ialt 145 Td. 4 Stp. Sparresholm folgtes ligeledes, vel omtrent paa samme Tid.

Grevinde Moth opholdt sig gjerne paa Egede, naar hun ikke var i Kjøbenhavn, og førte en stor Pragt, næsten altid omgivet af Hoffers Fornemme; hun fik Kongl. Bevilling at de 45 Td. ufrigt Hartkorn, som laae til Egedegaard, maatte underlægges Hovedgaardstaxten og nyde lige Frihed i Statter dermed. Grevinden døde paa Egede 1719, hvorefter Gaarden blev folgt til Capitain Nicolai Espen Poulsen i Societaten, der døde 1735; hans Enke, Dorothea Mettel, 1739; de ligge begge i Oster-Egede Kirke. Arvingerne folgte 1740 Gaard og Gods til Oberstklientenant Claus Bendix von Beenfeld til Lystrup og Brundwarden, der 1743 førte Proces med sin Sognepræst, Valdemar Christian Herbit, om Tienden af de afbrudte 10 Gaarde i Egede By; denne blev bestemt baade for Konge- og Præstetiende til 6 Pund Byg fuldt Maal, det er med 1 Skjeppes Tillæg pr. Pund, altsaa 24 Td. 6 Stp., 16 Rdlr. i Penge, 4 Rdlr. 3 Mk. for Tienden af en afbrudt Mølle, 3 Rdlr. til hver Høltid for Byens Offer samt for Tienden af 5 Husc. Beenfeld døde 1756, men afstod allerede 1750 Egede til sin Datter, Christine Ulrikke Beenfeld, gift med Cancelliraad Thomas Holmsted, der blev adlet 1765 med Navnet Sjelmsfjold; hans Broder, Cancelliraad Christian Holmsted, var gift med den anden Søster, Anna Vilhelmine, og fik med hende Lystrup; med Brundwarden i Oldenborg belehnedes begge Døtre 1771. Thomas Sjelmsfjold døde 1773 uden Børn: Enken ægtede senere, uden Tvivl 1777, Conferentsraad Niels Rosenkrands von Holstein til Lystrup, der blev Enkemand efter hendes ældre Søster 1775. Fruen døde 1781, Conferentsraaden 1786; dennes Son af første Ægteskab, Christian Frederik von Holstein-Kathlow, Geheimeraad, Kammerherre og Hofjægermester, arvede efter sine Forældre Brundwarden, Jomfruensøge og Lystrup,

JOMFRUENS EGEDE

forhen Egede, i Sjælland, opført 1620-36.

efter sin Fætter, den velbekjendte Statsminister Schack-Rathlov, Rathlovsdal. 1793 indgik han en Høveriforening med Bønderne paa Jomfruensegede Gods, hvortil hørte 46 fuldt høverliggende Gaarde, nemlig 5 i Atterup, 3 i Aas, 2 i Hede, Øster-Egede Sogn, 2 i Dalby, 5 i Røde, 7 i Frenderup, 2 i Biverup, 3 i Drusstrup, 2 i Jenstrup, 3 i Taagerup, 8 i Babberup, i Dalby Sogn, 2 i Fars, — til hvilke det betydelige Kalkbrud nu hører, — 1 i Hougaard og 1 i Zyderup i Fars Sogn; Gaardens Agerland var 436 Td., inddeelt i 12 Marker; Engene afgave 624 Læs Hø. 1811 overdrog Geheimeraaden Regjeringen Egede Birk; 1817 fik han i Arvesætte af Universitetet en Jordlob paa omtrent $\frac{1}{2}$ Td. Land ved Fars Strand til Sætteplads og Udfisningssted for Kalkstenene fra Fars, hvilket Brud først siden den Tid er blevet ret indbringende; 1828 døde han, hvorefter Lystrup og Jomfruensegede folgtes ved Auktion, den første til Kammerherre Mylius, den sidste til Hs. Excellente Grev Vilhelm Moltke til Bregentved, nuværende Ministerpræsident. Kjøbe-

summen var 140,000 Rbd., med alle Omkostninger 150,000 Rbd.; til Gaarden hørte 98 Td. 2 Fdk. frit og 300 Td. 7 Skp. usrit Ager og Engs Hartkorn efter den gamle Matrikel, hvilket nu udgjør privilegeret Hartkorn 91 Td. 1 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb. Ager og Eng, 8 Td. 2 Skp. 2 Fdk. 1 Alb. Skovskylv og 16 Td. 6 Skp. Møllekvld, samt uprivilegeret 262 Td. 1 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb. Ager og Eng og 26 Td. 3 Skp. 1 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Skovskyls Hartkorn; dertil 6 Td. 3 Skp. matr. Kirketiende af 61 Td. Hartkorn. Gaardens Areal er 600 Td. Land Ager og Eng, 784 Td. Land Skov.

Sluttelig kan jeg ikke undlade at gøre opmærksom paa den stammelige Mishandling af Gaardens Archiv, Skifteretten i Geheimeraad Solstein-Rathlovs Do tillod sig, hvorved Archiverne gik til Grunde, saa at mangfoldige gamle Pergamenter kastedes paa Møddingen som unyttige Skrotter, hvorved Bedfommene afstedkom et ubodeligt Tab, hvis Størrelse de i deres Uvidenhed aldeles ikke kunde fatte: Lignende skeer desværre ikke saa sjældent.

